

Навчально-науковий інститут стоматології

Кафедра внутрішніх хвороб стоматологічного факультету

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до лекції

«Хронічні гепатити»

Навчальна дисципліна:	«Внутрішня медицина (гастроентерологія, гематологія, пульмонологія, кардіологія, ревматологія, нефрологія), в тому числі ендокринологія, фтизіатрія, клінічна імунологія та алергологія, невідкладні стани в неврології, виробнича лікарська практика (професійне навчання): внутрішні хвороби»
Освітній рівень:	другий (магістерський)
Галузь знань:	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність:	222 «Медицина»
Рік навчання:	4

Методичні рекомендації обговорено та затверджено на методичній нараді кафедри внутрішніх хвороб стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 1 від 28.08.2025 р.)

Розробник:

- Соловйова Г. А. – доктор медичних наук, професор, виконувач обов'язків завідувача кафедри внутрішніх хвороб стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Соловйова Г. А. Хронічні гепатити: методичні рекомендації до лекції з навчальної дисципліни «Внутрішня медицина (гастроентерологія, гематологія, пульмонологія, кардіологія, ревматологія, нефрологія), в тому числі ендокринологія, фтизіатрія, клінічна імунологія та алергологія, невідкладні стани в неврології, виробнича лікарська практика (професійне навчання): внутрішні хвороби» для здобувачів 4-го року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина». Київ: НМУ, 2025. 8 с.

1. Вид лекції: традиційна (проблемна).

2. Компетентності:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання та розуміння змісту професійної діяльності та відповідальності за неї.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність спілкуватись іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК 11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 13. Усвідомлення рівних можливостей для всіх членів суспільства та гендерних проблем.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

ФК 2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.

ФК 3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.

ФК 4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.

ФК 5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.

ФК 6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.

ФК 7. Здатність до діагностування невідкладних станів.

ФК 8. Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.

ФК 10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій.

ФК 11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, включаючи систему раннього втручання.

ФК 15. Здатність до проведення експертизи працездатності.

ФК 16. Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.

ФК 21. Здатність зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК 23. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я.

ФК 24. Здатність і готовність дотримуватись етичних принципів при роботі з пацієнтами.

ФК 25. Здатність і готовність дотримуватися професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

3. Мета лекції:

- **Освітня мета** – засвоєння здобувачами вищої освіти систематизованих знань про етіологію, патогенез, клінічні прояви, діагностику, лікування та профілактику хронічних гепатитів і оволодіння ними практичними вміннями й навичками проведення диференціальної діагностики при різних синдромах та симптомах при захворюваннях печінки.
- **Виховна мета** – сприяння формулюванню наукового світогляду, підвищення рівня загальної та медичної культури, моральних, етичних та інших якостей особистості; виховання професійних рис та почуття відповідальності.
- **Розвивальна мета** – розвиток інтелектуальних здібностей, мовлення, пам'яті, уваги, уяви, мислення, спостережливості, активності, творчості, самостійності здобувачів вищої освіти, прищеплення їм раціональних способів пізнавальної діяльності із значеної теми.

4. Обладнання лекції: мультимедійний проектор, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення; таблиці, малюнки, презентація, відео.

5. Завдання лекції:

Здобувач вищої освіти повинен знати:

- визначення та класифікацію хронічних гепатитів;
- основні клініко-біохімічні синдроми при гепатитах;
- методи діагностики фіброзу печінки;
- особливості клінічного перебігу хронічних гепатитів залежно від етіології;
- основні ускладнення хронічних гепатитів;
- обсяг досліджень для верифікації діагнозу хронічних гепатитів;
- основні принципи лікування хронічних гепатитів різного генезу;
- підходи до первинної та вторинної профілактики гепатитів.

Здобувач вищої освіти повинен вміти:

- збирати анамнез у пацієнтів з хронічними гепатитами;
- проводити клінічне обстеження пацієнтів з хронічними гепатитами;
- трактувати результати проведених обстежень (клінічних, лабораторних, інструментальних);
- складати план додаткового обстеження пацієнта з хронічним гепатитом;
- обґрунтовувати та формулювати діагноз та вміти проводити диференційний діагноз;
- складати алгоритм лікування конкретного пацієнта з хронічним гепатитом визначеної етіології з урахуванням клінічних особливостей перебігу, стадії захворювання та наявності супутньої патології.

6. План лекції:

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Підготовчий	План лекції та постановка навчальної мети і завдань.	Постановлення пізнавального завдання (що буде вивчатися); забезпечення позитивної мотивації (чому це треба вивчати).	5 хв.
Основний	Дати основу наукових знань з теми лекції, розкрити стан і перспективи конкретної клінічної проблеми, сконцентрувати увагу на найбільш складних питаннях. Мотивування і підтримування уваги протягом лекції. Зворотний зв'язок. Клінічні приклади.	Ознайомити здобувачів вищої освіти із сучасними науковими даними щодо етіології, патогенезу, клінічних проявів, діагностики, лікування та профілактики хронічних гепатитів, а також сформулювати орієнтовну базу для подальшого засвоєння навчального матеріалу. Виходячи з вищевказаного здобувач вищої освіти повинен вміти проводити	30 хв.

		диференціальну діагностику при різних синдромах та симптомах при захворюваннях печінки.	
Підсумковий	Узагальнення і висновки за темою лекції. Відповіді на запитання. Визначення напрямів самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Наведення інформаційних джерел до теми лекції.	Сприяти здобуванню наукових знань, навичок і вмінь та на їхній основі формувати спеціальні (фахові) компетентності.	10 хв.

7. Рекомендована література:

Основна:

1. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2025/26 / за ред. Р. Gajewski, R. Jaeschke, A. С. Свінціцького. 2-ге вид. Краків: Polish Institute for Evidence Based Medicine, 2025. 1728 с.
2. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: посібник: у 3 т. Т. 3 / за ред. С. Г. Ралстона, Я. Д. Пенмана, М. В. Дж. Стрекена, Р. П. Гобсона. Пер. 23-го англ. вид. Київ: ВСВ «Медицина», 2021. 641 с.
3. Harrison's Principles of Internal Medicine. Vol. 1 & 2 / eds. J. Loscalzo, A. Fauci, D. Kasper et al. 21st Ed. New York: McGraw-Hill, 2022. 4384 p.

Додаткова:

1. Вірусний гепатит В у дорослих: стандарт медичної допомоги: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.01.2025 р. № 165.
2. Вірусний гепатит С у дорослих: стандарт медичної допомоги: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.07.2025 р. № 1178.
3. Chalasani N. P., Maddur H., Russo M. W. et al. ACG Clinical Guideline: diagnosis and management of idiosyncratic drug-induced liver injury. Am. J. Gastroenterol. 2021. Vol. 116, № 5. P. 878-898.
4. Crabb D. W., Im G. Y., Szabo G. et al. Diagnosis and treatment of alcohol-associated liver diseases: 2019 Practice Guidance from the American Association for the Study of Liver Diseases. Hepatology. 2020. Vol. 71, № 1. P. 306-333.
5. EASL Clinical Practice Guidelines on non-invasive tests for evaluation of liver disease severity and prognosis – 2021 update. J. Hepatol. 2021. Vol. 75, № 3. P. 659-689.
6. EASL Clinical Practice Guidelines on sclerosing cholangitis. J. Hepatol. 2022. Vol. 77, № 3. P. 761-806.
7. EASL Clinical Practice Guidelines on the management of autoimmune hepatitis. J. Hepatol. 2025. Vol. 83, № 2. P. 453-501.
8. EASL Clinical Practice Guidelines on the management of hepatitis B virus infection. J. Hepatol. 2025. Vol. 83, № 2. P. 502-583.

9. EASL recommendations on treatment of hepatitis C: Final update of the series. J. Hepatol. 2020. Vol. 73, № 5. P. 1170-1218.
10. EASL-EASD-EASO Clinical Practice Guidelines on the management of metabolic dysfunction-associated steatotic liver disease (MASLD). J. Hepatol. 2024. Vol. 81, № 3. P. 492-542.
11. Fontana R. J., Liou I., Reuben A. et al. AASLD practice guidance on drug, herbal, and dietary supplement-induced liver injury. Hepatology. 2023. Vol. 77, № 3. P. 1036-1065.
12. Jophlin L. L., Singal A. K., Bataller R. et al. ACG Clinical Guideline: Alcohol-Associated Liver Disease. Am. J. Gastroenterol. 2024. Vol. 119, № 1. P. 30-54.
13. Liver diseases: a multidisciplinary textbook / eds.: F. Radu-Ionita, N. T. Pyrsopoulos, M. Jinga et al. 1st Ed. Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2020. 827 p.
14. Rinella M. E., Neuschwander-Tetri B. A., Siddiqui M. S. et al. AASLD Practice Guidance on the clinical assessment and management of nonalcoholic fatty liver disease. Hepatology. 2023. Vol. 77, № 5. P. 1797-1835.
15. Sterling R. K., Duarte-Rojo A., Patel K. et al. AASLD Practice Guideline on imaging-based noninvasive liver disease assessment of hepatic fibrosis and steatosis. Hepatology. 2025. Vol. 81, № 2. P. 672-724.
16. Sterling R. K., Patel K., Duarte-Rojo A. et al. AASLD Practice Guideline on blood-based noninvasive liver disease assessment of hepatic fibrosis and steatosis. Hepatology. 2025. Vol. 81, № 1. P. 321-357.
17. Tanaka A., Ma X., Takahashi A., Vierling J. M. Primary biliary cholangitis. Lancet. 2024. Vol. 404, № 10457. P. 1053-1066.

Інформаційні ресурси:

1. Реєстр медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги: уніфіковані клінічні протоколи, стандарти, адаптовані клінічні настанови. – Режим доступу: https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi
2. eMPendium: внутрішні хвороби: портал для лікарів. – Режим доступу: <http://empendium.com/ua>
3. American Association for the Study of Liver Diseases. – Режим доступу: <https://www.aasld.org>
4. BMJ Best Practice. – Режим доступу: <https://bestpractice.bmj.com>
5. ClinicalKey. – Режим доступу: <https://www.clinicalkey.com>
6. European Association for the Study of the Liver. – Режим доступу: <https://easl.eu>
7. Medscape. – Режим доступу: <https://www.medscape.com>
8. UpToDate. – Режим доступу: <https://www.uptodate.com>

8. Питання для самопідготовки здобувача вищої освіти до лекції:

1. Будова печінкової частки, функції печінки.
2. Визначення і класифікація хронічних гепатитів.
3. Клініко-лабораторні синдроми при гепатитах.
4. Методи діагностики фіброзу печінки: інвазивні та неінвазивні.

5. Хронічний вірусний гепатит В і D. Діагностика та лікування.
6. Хронічний вірусний гепатит С. Діагностика та лікування.
7. Аутоімунний гепатит. Класифікація, діагностика, лікування.
8. Первинний біліарний холангіт. Алгоритм діагностики, стратифікація ризику перед та після лікування.
9. Первинний склерозивний холангіт. Діагностика, терапевтичне та хірургічне лікування, спостереження пацієнтів.
10. Медикаментозно-індуковане ураження печінки. Діагностичні критерії та принципи лікування.
11. Алкогольна хвороба печінки. DSM-V критерії розладів, пов'язаних з вживанням алкоголю. Опитувальник AUDIT.
12. Стеатотична хвороба печінки, асоційована з метаболічною дисфункцією. Патогенез, діагностика, лікування. Піраміда харчування.

9. Питання до підсумкового контролю, які розкриває лекційний матеріал:

- Хронічні гепатити. Визначення. Класифікація. Роль персистенції вірусу, токсичних та медикаментозних агентів, імунних порушень та алкоголю. Методи діагностики вірусної інфекції. Аутоімунний, токсичний (медикаментозно-індукований) та хронічні вірусні гепатити. Алкогольна хвороба печінки. Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Диференційний діагноз. Ускладнення. Особливості лікування різних форм. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.